

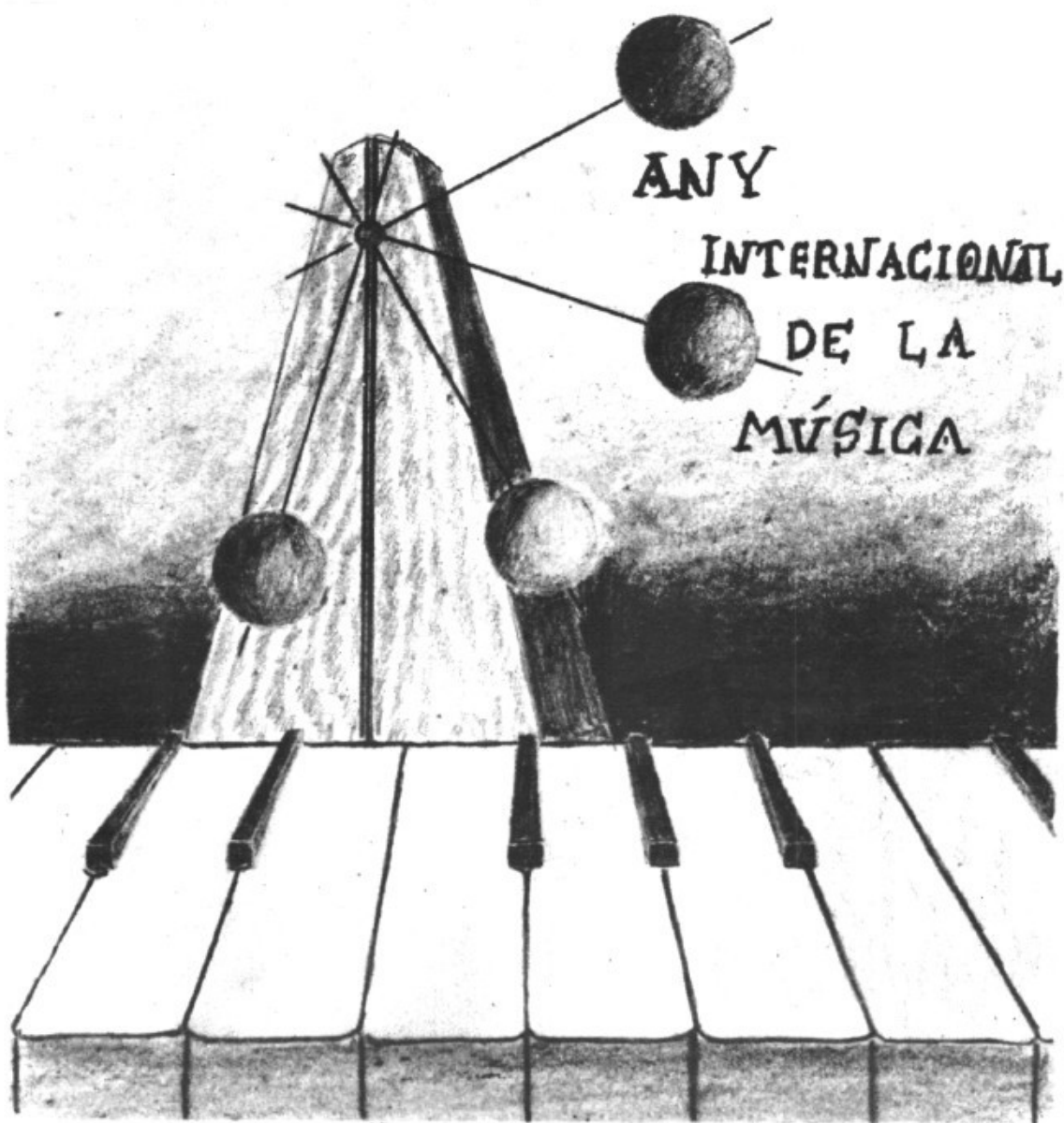
Nº 35

FEBRER

1985

ORTULA

Informatiu Cultural de Marratxí

CARTA TANCADA A UN ENTRECUIX OBERT.

Enyorada ploma:

¿Creuràs que t'he trobat a faltar en el darrer número de "Pòrtula" i això m'ha impulsat a expressar-te part del que m'has fet sentir? ¿No deu ser que t'has venut a "Selecciones" o se t'ha esbrancat la vena inspiradora que te caracteritzava? O és que en Xiu-Xiu ja t'ha complagut?.

M'agradaria saber-ho i que em traguessis d'aquest mortal dubte...

M'explicaré: som el místic que digereix les teves inspiracions literàries, a vegades coentes com un somni de pastrana de Santa Teresa del Nano Jesús, a vegades tendres com el teu juvenil(?) entrecuix (no sabem si bosc o garriga) quan la busca d'en Xisco esta a punt de migdia.

¿Què t'inspira aquest rovelló, que a lo millor voldries agombolar davall una mata del teu pinar aguerrit? (entenent per pinar la teva intel·lectualitat vegetal i mediterrània). Perquè, ploma meva, així com

tu qüestions que en tele-xisco és el siurellet més exportable de Marratxí, qualcú te podria dir que tu ets més cavil·ladora i filadora de trames retorçudes que la Parca de n'Alcover.

Balanguera meva, no filis tam prim que te fugiran els punts i faràs carrera sens haver passat per la universitat; nyipes massa.

T'enyor com la pluja a Etiopia, com al rosari de l'Aurora i com la processó de la moixeta. En una paraula Carmina d'Espanya, el país és teu i jo també.

Sé que els escriptors teniu la deformació professional de no contestar mai expressions com aquesta i, ademés, no m'interessa polemitzar, per la qual cosa et suggeresc que et sequesquis ocupant de temes que no et comprometin massa.

Sempre teu, reina.

Carles Orff.

P.S.- Per al teu Xiu-Xiu: tranquil, Xisquet, una boca pròxima et defensa; és na Carmota Buranya.

Joguines antigues

Al Palau Joan March a Ciutat té lloc una gran exposició de Jocs i Juguetes de fa molts d'anys.

Per uns pot esser un tornar o un record a una infància ja passada. Per altres, una interessant forma de conèixer la infantesa de la gent que ara són els nostres pares o, qui sap, pentura padrins.

FELANITX

Un projecte interessant

Puntual com un rellotge nou, el meu Amic Biel Massot em fa arribar un exemplar de la revista «Pòrtula», que ell promou i coordina. És el número corresponent al present mes de desembre. I va dedicat, en gran part al poble de Santa Eugènia.

«Coneixeu Santa Eugènia?» és el títol genèric del treball monogràfic i correspon a la segona experiència de la revista, dedicada a donar a conèixer els pobles de Mallorca (la primera fou: «Coneixeu Santa Maria?»).

El monogràfic és interessant. Recolleix un bon grapat d'escrius que abarquen des de la història a la Cultura del poble dels taujans. Fins i tot vol entrar en la recerca de l'etimologia del propi nom «tauja», no molt clara ni definida.

«Coneixeu...?» és una idea prou in-

teressant. Rica, original. Si segueix el recorregut que els editors de «Pòrtula» s'han marcat, ben prest (quasi sense adonar-nos) tendrem una guia dels pobles de Mallorca, feta amb ganes i amb el cor.

I qualcú pot demanar-se: «Per què parlar ara i aquí d'aquesta Pòrtula i d'aquest projecte?». Doncs bé. Està ben clar: L'esmentada revista mensual pertany des de fa uns anys al col·lectiu anomenat de la Premsa Forana (al qual també i pertany aquest Felanitx), i vull servir-me d'una altra publicació «forana» per alabar el projecte ambiciós del grup de Pòrtol, un grup que com a meta important hi té la de lluitar per la Cultura i la personalitat que ens caracteritza.

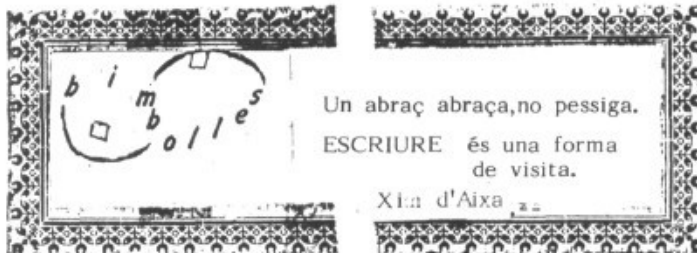
Pere Estelrich i Massutí

En ella es veuen les diverses formes de jugar que podia tenir la gent d'abans. Quatre cavalls de cartó, cotxes mitjos descolorits i un "mecano" metàl·lic en forma de sènia. Un tren de cartó, un tricicle de ferro i fins i tot un "car" i poren dur a la conclusió que les joguines d'avui no són més que una evolució de les que en aquells temps van néixer.

Es una oportunitat de poder comparar avui amb ahir. D'un cavall de cartó amb rodes a un sofisticat ordenador. La imaginació que els nins d'ahir posaven allà on anaven es perd amb la necessitat de les màquines que té la societat d'avui. Seria una llàstima que el món dels nins i del joc es canviàs per una tecla; faríem un món de màquines, però tenc esperança que un dia l'home digui prou a les màquines dels infants i es torni a les joguines hi ha la imaginació dels nins que sempre fa que tot acabi bé.

El jugar és una necessitat instintiva que neix a qualsevol ser que existesqui, humà o animal. Deixem que els nins juguin com més els hi agradi, divertint i alegant damunt tot.

GABRIEL ÀNGEL VICH i MARTORELL.

EL 15 CADA MES ES TANCA EL TERMINI DE RECEPCIÓ D'ORIGINALS. ELS ARTICLES PUBLICATS A PÒRTULA, EXPRESSEN, UNICAMENT, L'OPINIÓ DE LLURS AUTORS.

EDITORIAL

A MARRATXI NO HI HA OPOSICIO.

El Maig del 83, tengueren lloc les eleccions municipals. Al nostre Ajuntament va tenir la majoria absoluta el partit d'U.M., tenint com a OPOSICIO(?), tres del PSOE i dos d'A.P., però la mentada oposició (?), no funciona, ni sap estar al seu lloc.

Dues proves del que aquí escrivim, són les següents

En els plens municipals, ni tan sols deixen sentir la seu veu, malgrat sigui com testimoni que a Marratxí, hi ha una oposició; sinó que es conformen en assentir tot quant se proposa. No mos faren creure, perquè si és així mos poren abstenir d'anar a votar, que estan d'acord en tot, i a l'únic lloc on el poble pot saber l'opinió de l'oposició es als plens, però no es així, sinó que tot se cou, i ben cuit, a les permanents, per tant l'oposició en els plens només fa de figura decorativa.

La segona, que no sap estar al seu lloc, ha estat reflexada a la recent inauguració del col·legi "Blanquerna

El batle, durant un ple, convidà a tots el regidors perquè anassin a la inauguració d'un nou centre d'E.G.B. per al poble de Marratxí, però vet aquí, que tan sols foren presents els membres d'U.M., ni els d'A.P. ni PSOE feren acte de presència. Baix el nostre punt de vista això va ésser una falta de respecte envers el poble, o és que no hi havia partidaris dels seus partits que els votaren?, o només van als actes on hi presents membres del seu partit?, Perquè a les festes de Sant Marçal, en la visita del President Canyelles, sí que hi foren els representants d'A.P..

Senyors de l'oposició, heu de saber estar a les verdes i a les madures, perquè si no teniu majoria, al manco en els actes on hi ha una inauguració que és un gran servei per al poble heu d'estar presents, pensau que als qui vos votaren els hi agrada veure que els representants del seu partit saben estar al seu lloc i acudeixen a actes públics i donen la cara malgrat no tenir la majoria. I que en els plens donin la seva opinió i no és quedin com a bubotes.

La Redacció

3(19)

Per què no en la NOSTRA llengua ?

CONSELLERIA D'EDUCACIÓ I CULTURA
GOVERN BALEAR

CORAL ES TALLER

Programa

12 parts

Cinco canciones Romancistas

O cecili senza mia

Amor vittorioso

All lust und freud

Weep o mine eyes

Hark all you lovely saints

Dos canciones Neerlandesas

Verten onto factus est

La Hegrina

Orlando de Lasso

Giovanni Gastoldo

Hans Leo Hasler

John Bennett

Thomas Weelkes

Cancionero de Upsala anonimo

Bramble de Mateu Fielso el Vell

2a Parte

Dertag

Thou knowest, Lord

Dos canciones Romanticas

Abschied von weide

Entflieh mit mir

Espirituales Negras

Praying time will be over

Lord, I went

Heaven

J.S. Bach

Henry Purcell

F. Mendelssohn

F. Mendelssohn

Negro espiritual

Negro espiritual

Negro espiritual

Domingo, dia 13 de enero

Iniciu de San Marçal - Sa Cabaneta

A las 19 h.

El concert va ser brillant, però el programa... ja el veis. De quin organisme deu dependre la impressió?

BEN FET !

Papereria "Sa Cabaneta"

Des del divendres, 1.º de febrer,

estarà al vostre servei,

i vos ofereix:

- * Premsa nacional i estrangera.
- * Llibres.
- * Material escolar.
- * Revistes i fascicles.
- * Material per a festes.
- * Juguets didàctics.
- * Objectes de regal.
- * Servei d'impremta.
(Recordatoris, invitacions, targetes...)
- * Revelat de fotografies.
- * Sells de Goma.

Servirà també els diumenges dematí.

La trobareu al carrer General Goded, 29
Teléfono 60 31 13 - SA CABANETA

Enhorabona a aquesta nova papereria que inicia el seu camí en la nostra llengua. Es dels pocs comerços marratxiners que tenen el rètol normalitzat. Vegem si fructifica l'exemple.

4 de FRESQUES

m.bosch

FESTES AL TERME.

Al passat ple del mes de Gener s'acordaren les festes oficials del terme; degut a que St. Marçal enguany ens cau en Diumenge, es triaren el dia de St. Pere (29 de Juny) i el Dijous Sant (4 d'Abril).

Quant a altres actes festius de caire popular podem dir que ja s'està començant a cuinar la festa dels darrers dies que, com l'any passat es farà a ses "tres germanes", per aquest aconeteixement, la comissió organitzadora, formada per joves de tot el terme, conta amb un pressupost de 150.000.--Pts, el dia de la festa serà el 16 de Febrer.

"DOBLE" INAGURACIO NOU COL·LEGI E.G.B.

Amb un poc d'incògnita sobre el seu nom, el passat dia 16 s'inagurà el nou centre escolar del Pont d'Inca Nou, que es posà en marxa baix la direcció de D. Biel Pol Sastre, qui ens aclarà que el nom definitiu de la institució, serà "Blanquerna" i no "Ramon Llull", tal com informàren el mes passat.

L'acte inaugural contà amb l'assistència, puntualíssima del Delegat del "Gobierno Central" D. Carlos Martí Plasencia, el delegat d'educació, D. Andreu Crespí i part de la corporació municipal.

El nou centre compta amb 320 places (de les quals ja n'hi ha 214 d'ocupades), formades per 8 unitats amb dos laboratoris, un de Biologia i un de pretecnologia, així com dues de pre-escolar, una al Pont d'Inca i l'altra al Pla de Na Tesa.

Quant al titular d'aquesta notícia, ens referim a una altra inauguració, aquesta per part dels lladres, ja que el passat dia 29, el nou centre fou objecte d'un robatori, els protagonistes s'endugueren un radio-cassete i 5.000.--Pts.

EL DIMONI DE SA CABANA.

També a Marratxí tenin un dimoni, aquest és a Sa Cabana, i fou presentat el passat 19 de Gener entre foguerons i botifarrons, tot un èxit.

POLICIA MUNICIPAL.

Hem tengut notícia que la policia del nostre terme està un tant descontents per dues innovacions de què han estat objecte, la primera per haver de fer part dels seus serveis en moto en aquesta temporada de fred, i la segona per haver de romandre els vespres a l'Ajuntament. Considerant que seria més efectiu que en lloc de quedar un guardia de portes, n'hi hagués dos que estassin de volta pel terme fins altes hores de la nit.

D'altra banda, el cap de la policia, Jaume Miralles fou objecte d'un agraïment per part de la corporació, pel seu interès en incrementar els seus coneixements amb un curs de policia judicial que finalitzà el passat mes de Novembre. Enhorabona.

CARTA DEL CONGRES DE DIPUTATS.

Els alumnes de Costa i Llobera reberen constatació del president del Congrés de Diputats D. Gregorio Peces Barba, del sue puny i lletra, a una altra que li enviaren en motiu del dia de la Constitució.

BARBARA DE VERI; TORRENT O CARRER?.

Els veïnats d'aquest carrer manifesten la seva indignació per la manca d'asfalt a l'esmentat carrer, que s'accentua els dies de pluja en què pes practicamente intransitable, la fotografia parla per si mateixa, esperam que el problema s'arregli prest.

NOTICIES DEL C.I.M.

El passat 13 de Gener i organitzat pel C.I.M., tengué lloc a Sa Pobla la II trobada de Dimonis, amb la participació de 20 pobles de Mallorca.

REIS.

Com cada any, es celebrà a tots els nuclis del terç la colcada dels reis màgics, en línees generals i tal vegada degut al fres, aquesta festa no tengué massa relleu a cap dels pobles, si bé els més espectaculars varen ésser els del Pla de Na Tesa, que sortiren amb cavalls.

SANT ANTONI.

I dels reis a St. Antoni, foc, vi i botifarrons per tot el terme, en general molt bé per tot.

FLAMA DE LA LLENQUA.

5(21)

La flama de la LLENQUA CATALA, enguany farà estatge a Marratxí, el dia 28 de Febrer serà duita al col·legi "Blanquerna", el vespre al Pla de Na Tesa, on hi haurà un concert de la coral Musica Viva i l'actuació del grup "Aires del Pla de Marratxí". Dia primer de Març es portarà al col·legi "Costa i Llobera" per després ésser rebuda pel consistori a l'Ajuntament on romandrà fins el dia dos.

SUBVENCIO AL LICEU BALEAR.

El patronat per a la promoció de la formació Professional ha concedit una subvenció de 3.578.850,₧ al Liceu Balear del Pont d'Inca.

PARTIT DE RIVALITAT LOCAL.

El passat diumenge dia 20 de Gener es va jugar el partit de rivalitat local entre la U.D. Pla de Na Tesa i el C.D. Marratxí, el resultat final fou d'empat a dos, va ésser un partit dur, el Pla de Na Tesa s'avança amb un 2-0 per a pocs minuts del final, empatà el partit.

MOTS AVENGUTS

Son un sencill pensador
i molt m'agrada es pensar
sobre tot amb el glosar
hi duc màxima aficció
i vull donar relació
a lo que a mi me va passar.

Així com anau estudiant
veure de lo que es tracta
va esser una cosa molt guapa
veure sa fira des fang
me va convidar un bergant
i vaig estar observant
que en va jugar a esser ignorant
igual que un moix amb sa rata.

Per a mi va esser molt hermos
lo que jo vaig descobrir
veure el senyor Bernardí
s'alcalde de Marratxí
l'amo, el senyor Albertí
però mai se dirigí
a noltros els glosadors.

Com he dit aquest bergant
dins c'as Tord me convidà
i me digué llampant i clar
veniu que allà hi haurà
un bon vi i sopar bastant
i ja tenim s'ignorant
perquè allà es presentà
sabeu què és que vaig pensar
que lo que m'havien de dar
encara ho estan cercant.

Va esser el senyor Bernardí
que a mi em convidà
vine que sempre hi haurà
per beure un poc de vi
em però no va esser així
o jo no el vaig testar
així que me'n vaig anar
a jeure sense sopar
menos mal que em vaig dormir
i al sen demà dematí
de fam no em podia aixecar.

Se presenta un servidor
a tots vos vull saludar
tot això que aquí hi ha
és digne d'admiració.
Som senzill observador
i ho vull calificar
també vull felicitar
de lo que acab d'observar
el que sigui professor
felicita al treballador
que es fang sap treballar
perquè tots hem de pensar
que amb so fang se comença
la nostra encarnació.

PAU FERRER

CARNAVAL I AMETLERS.

"P'es darrers dies fan bulla
i jo no em'via temut;
madona jo som vengut
per sa tallada de xuia".
Cançó Popular.

Ara que els ametlers floreixen ja tothom pres-
sent la imminència del Carnaval; no estarem molt a
tornar veure Supermans, D'Artagnans, fades i enferme-
res pel carrer.

Diuen que el mot "carnaval" pot venir de l'ex-
pressió "carnis avalis" (carns privades), o bé de
"carrulls navalis" (carro amb el què a Grècia passe-
javen els desfressats i altres bubotes). "Carnestol-
tes" pot tenir el seu origen a "carnis tollere" (pren-
dre les carns), i deriva, popularment en el nom del
ninot "Carnes Tortes".

Hi ha un fons de fetitxisme en aquest fet que
es perd en el pou del temps. Les cultures pre-romanes
devien honorar els seus déus amb fresses; després
els romans ho usaren per retre culte a Baccus mitjan-
çant les bacanals, que, modificades pels cristians,
esdevingueren Carnaval, festa civil col·locada davant
la Quaresma. Perquè el Carnaval és la disbauxa que
es contraposa a la penitència que el segueix: "Dijous
larder/digui Muller, /lo temps s'acosta/ de pendre
posta/ en penitència" ("Spill", J. Roig).

La significació primera s'ha anat perdent degut
als substrats culturals acumulats. Les tradicions
que envolten aquesta festa són (o eren) nombroses.
Entre elles les lluites simbòliques que mantenien
a les places peixeters i carnisers el dijous larder,
de les quals els primers en sortien victoriosos; la
feta es repetia el Dissabte de Glòria, amb resultat
contrari. La mort anual d'en Carnestoltes a Algaida
és una altra dada. El Cançoner recull alguns
d'aquests costums; el de la ximbomba, per exemple;
"Vaig passar per un canyar/i vaig collir una canyeta/
per fer-me una ximbombeta/p'es darrers dies sonar";
o el més estès de tots; el del desfrès; "Vui és dijous
jarder/i n'és dia de fer bullar/jo que tenc una capu-
lla,/me'n vaig i la'm posaré".

Es llastimós que tot això es perdi...però el
temps és el temps i la gent és la gent, i no és a-
quests el fet que vull remarcar aquí.

El que vull fer veure és la pèrdua del signifi-
cat primer mentre el costum continua; el fet que ro-
manguí l'element reial i desaparegui l'imaginari.
Una cosa semblant deixant-nos de pre-romans, romans,
sentits religiosos, carnavals i altres berbes- és
el que passa en certa concepció de cultura popular;
el folklorisme de vitrina, el no voler adaptar-se
als temps, no sentir el que és fa, no avançar.

Talment com sí, de sobte, els ametlers deixassin
de fruitar; les flors seguirien essent belles...però
no per massa temps.

COLAU DOLS.

ENTREVISTA A BERNADI HOMAR, REGIDOR DE CULTURA

Malgrat ens ha fet esperar moltes hores per parlar amb ell, a la fi el pillàrem. Aquest personatge és en Bernadí Homar, Regidor de Cultura de Marratxí, conegut per tots, bé o malament, però per tots.

El primer que le demanen és referen als resultats de la "1ª Fira de Fang a Marratxí".

-M.- Bernadí, ha estat un èxit fàcil?

B.- No rotudament.

M.- T'ha pujat al cap?

B.- En absolut, si me fas aquesta pregunta és perquè me coneixes molt poc.

- Què has trobat a la resposta de la gent, crèien al principi que l'assistència seria tan massiva?

- No, Esperàvem gent, però sincerament no tanta. L'assistència ha desbordat totes les previsions.

- La Fira va suposar a l'Ajuntament unes despeses econòmiques molt grosses? Quin pressupost tenien? El vàreu espargir tot?

- Les aportacions de l'Ajuntament no foren molt grosses, perquè trobàrem ajuda exterior.

El pressupost total era de 2.700.000.--P. Creim que no l'espargirem tot, però actualment encara ens queden algunes coses per pagar.

-Creus que aquest èxit que hen obtingut amb la fira vos pot llevar un poc la mala fama que teniu de fer poques coses per a Marratxí a nivell de manifestacions culturals?

- No estic d'acord amb aquesta pregunta. Aquesta "mala fama" cabria analitzar qui l'ens ha posada, abans de contestar.

- Tindrà continuïtat aquest fet cultural?

-Sí, pensam seguir amb el mateix esquema, però millorant-lo.

- Pots fer un balanç de les coses positives i negatives de la Fira?

- Coses negatives n'ha tengudes poques. Una és que ens ha mancat lloc per exposar col·leccions de plaques. Una altra és que les peces estaven un poc amuntegades, segurament.

A, i que els cossiols de damunt l'escenari eren de plàstic en lloc de fang.

Coses positives, la primera i més important és la participació massiva i total de tots els ollers del Terme, ampliat en els de fora terme. Sa bona acollida que ha tingut a nivell de poble, demostrant-ho amb la quantitat de visitants.

- S'ha parlat molt de que aquest any no hi ha hagut Mostra de Teatre, què ha passat exactament?

La Mostra de Teatre, s'havia de fer l'any 84, i esperàvem unes ajudes econòmiques exteriors que ens varen denegar. Ja que el pressupost municipal era baix, (unes 50.000.--P., crec), no es va poder dur a terme. Jo particularment, me vaig brindar davant el grup o col·lectiu de Teatre d'anar a visitar el president de la Comunitat Autònoma. Després de la visita me va dir, en molt bones paraules, que el pressupost el tenien esgotat, però que ens tendrien en compte per l'any 85.

Es veritat que no vares pitjar més perquè no tenies interès en seguir una cosa que no havies començat tu?

- Rotundament, no. És més, el Regidor anterior que era el qui ho va començar, està perfectament al corrent de l'interès que s'ha duit perquè aquesta mostra es fes. Ara bé, d'aquesta pregunta i altres que me n'han fetes damunt aquest tema, trec una conclusió; que hi ha una informació completament tendenciosa, i que intenten manipular a aquest grup, o col·lectiu, que volen fer la mostra.

No importa ésser un endevinador per conèixer sa font d'aquesta informació.

- D'on te pareix que ve?

- Això m'ho reserv.

- I el carro de la Beata, perquè no el passàren per l' Terme?

- Aquesta pregunta la te faig a tu, que crec que saps també com jo la resposta. I si tu no la me vols contestar fer-la al regidor responsable. Enguany no vaig tenir res que veure amb el carro de la Beata.

- Què trobes del cas de la retirada de l'O.C.B. a Marratxí? Estàs d'acord amb ells en què la gent no participa en les activitats proposades?

- Estic totalment d'acord, perquè per participar, al públic, li has de fer una cosa mengivola, mai volen fer coses a la força, o que hi manqui motivació de cara al públic.

- La Regiduria de Cultura i la de Joventut van lligades, o cada una prèn pel seu costat?

- En segons què van lligades, i en segons què, no. En casi tota la planificació dels actes que es puguin fer, van lligades. En la realització dels mateixos actes, lògicament, l'una va deslligada de l'altra.

-Com veus la situació cultural actual a Marratxí? (nulla, estancada, en progrés, etc.).

- Amb un mínim de progrés. Intentarem a nivell

municipal que aquest progrés augmenti en progressió geomètrica. Ara mateix agafam un local de Cultura a Pòrtol, i immediatament en cercarem més pels altres nuclis de població.

- Què penses del joves del Terme?

- En principi, vull opinar de la joventut sense concretar en cap grup o tipus, en general.

Primer de tot fer constar s'enveja que me fan de no poder ésser com ells (degut als meus cabells blancs, lògicament). Trob que viuen amb un idealisme desprogramat, imposat en part per la societat de consum, que des de se tendra infantesa, ja els està manipulant.

Quan s'arriba a una certa edat, principi d'una maduresa que no és tanta com ells se creuen, no poden sortir d'aquests carrils, i els provoca una certa frustració que per sortir-ne d'ella se tiren a ses drogues.

Consider que falta, a sa major part de joves, pragmatisme, i fe en el futur, i sobra falta de realitat i idealisme.

- Què faries idò per aquets joves?

- Una de les coses que més detest és donar consells quan me veig impossibilitat per donar remeis, i en aquest cas, és el que tume plantejges. El primer de tot, ho consider primordial, pujar el nivell cultural del poble. Concientitzar sa gent que el consumisme no aboca a res bo.

Idealitzar un poc el concepte vital de les persones joves damunt les arts plàstiques, belles arts, esports, viatges, lectures, i altres coses similars. Naturalment, pegarem massa en l'utopia de què tots els joves poguessin trobar el treball que els agradàs.

- Encara que sigui un poc prest per dir-ho, penses presetat-te a les properes eleccions? al mateix partit?

- No ho sé encara.

- Tu sempre dius que no ets un home polític. Si el partit d'U.M., es dissolgués, series capaç de presentar-te amb un partit d'esquerres, amb un programa que t'agradàs o tendries moltes manies?

- Jo, el concepte dreta/esquerra no el tenc gens clar, simplement te puc dir que allà on me sent a gust és dins un partit moderat d'idees i que tenguí caràcter regionalista. Actualment, me trob a gust dins U.M.. Els fets, tant de dretes com d'esquerres, que siguim un bé reconegut per la majoria del poble, me pareixen completament viables.

MARGALIDA NADAL

ANY EUROPEU DE LA MÚSICA

La commemoració del tercer centenari dels naixements de Joan Sebastià Bach, de Jordi F. Haendel, de Domenico Scarlatti; el quart centenari d'Heinrich Schütz, i el centenari d'Alban Berg, entre d'altres efemèrides musicals notables, donaren peu al Consell d'Europa i a la Comunitat Econòmica Europea a declarar el 1985 ANY EUROPEU DE LA MÚSICA.

La idea sorgí de Richard Balfe, alemany membre del Parlament Europeu, el 1979. Per a ell, en aquest any, "la Música serviria per il·lustrar els estrets lligams que existeixen entre les europees i els europeus, en tant que expressió d'una identitat cultural comuna".

La celebració té per finalitat essencial aconseguir que la opinió pública de tot el continent prengui consciència de l'aportació que la Música ha representat per a la formació del patrimoni cultural europeu i per a les seves característiques.

OBJECTIUS PER ASSOLIR AQUEST PROPOSIT

Els principals que ha marcat el Consell d'Europa són:

- *Promoure la música en general, de qualsevol gènere i època d'origen.
- *Encoratjar l'ensenyament de la Música i la pràctica musical en els aficionats i els professionals.
- *Oferir als intèrprets millors perspectives professionals i socials.
- *Promoure la creativitat musical
- *Atreure l'atenció envers obres de joves compositors actuals.
- *Impulsar l'educació i la formació musical.
- *Salvaguardar, valorar i enriquir el patrimoni musical comú.
- *Viure tots els tipus de Música, i la Música de totes les èpoques, i fer aquest art universalment accessible.

PRINCIPALS ESDEVENIMENTS

Arreu de tota Europa hom celebrarà multitud d'actes en el marc d'aquest esdeveniment. Els més destacables són:

- * Maig, a Múnic, congregació de 8.000 joves per assistir al Gran Festival de la Música Europea.
- * 21 de juny, Festa de la Música (diada Europea).
- * 28 de juny - 2 de juliol, a Salzburg, Simposi sobre "L'obra per les escoles de Carl Orff en el món de demà".
- * 3-7 de juliol, a París, assemblea de 10.000 Pueri Cantores per a interpretar diversos concerts de música sacra.
- * 27 de juliol, a Estrasburg, una orquestra de 4.000 joves interpretarà la Cantata de los Derechos Humanos de l'espanyol Cristóbal Halffter.
- * 20 de setembre - 1 d'octubre, a Istanbul, congrés sobre música modal.
- * 26-29 de setembre, a Roma, trobada de 20.000 cantaires per a interpretar la missa que celebrarà el Papa a la plaça de Sant Pere en honor de la Schola Cantorum.
- * Tardor (data a determinar), a Sigtuna (Suècia) seminari sobre "L'escola de Música en el futur".
- * 20-22 de novembre, a Estocolm, conferència internacional sobre el tema "Quin esdevenidor té l'orquestra simfònica?"

Altres coses destacables, sens data determinada, són:

- Les Rencontres Internacionals Folkloriques de Friburg -Suïssa- estaran dedicades a les minories ètniques d'Europa.
- Hi haurà una "Rencontre Est-Oest", organitzada per Grècia.
- Exposició itinerant sobre el patrimoni instrumental europeu.
- A Liechtenstein s'editarà tota l'obra pedagògica de Carl Orff en sistema Braille.

Aixímateix l'Any comptarà amb el seu propi himne compost expressament per Olivier Messiaen.

La C.E.E. i el Consell d'Europa han destinat més de cent milions per cofinançar una trentena de projectes multilaterals. El pressupost global europeu per a la celebració d'aquest any se'n va cap els nou-cents milions.

PRINCIPALS ESDEVENIMENTS A L'ESTAT ESPANYOL

- Exposició sobre "Domenico Scarlatti i la seva obra".
- Publicació d'un llibre sobre la vida i obra del mateix compositor.
- Convocatòria d'un Congrés Internacional sobre el tema "Aportación de España a la cultura musical europea".
- Festival de Música Contemporània.
- Forum sobre "España y la música actual" organitzat pel Centre Difusor de la Música Contemporània.
- Cicle de recitals dedicat a la "Polifonia del Segle d'or".
- Cicle dedicat a la Música per a clave.
- Jornades Internacionals d'orgue.
- Edició del llibre La España musical.
- Edició filatèlica de tres segells commemoratius.

LA COMMEMORACIO BALEAR

Segons el dossier presentat dies passats per la Comunitat Autònoma d'aquí, els punts que hom intentarà assolir a partir d'aquesta celebració són els següents:

- Planificació i potenciació de l'estructura musical a les Balears:
 - *Reforma de l'estructura i funcionament del Conservatori.
 - *Reciclatge del professorat de Música a Balears
 - *Creació d'una xarxa d'escoles elementals de Música.
- Potenciació de l'oferta musical i dels músics a Balears:
 - *Concerts a pobles i a barris de Ciutat
 - *Música per a joves
 - *Música per als quaters
 - *Audicions comentades (inauguració imminent de la fonoteca de la Casa de Cultura)
 - *Publicacions (cartell commemoratiu, llibre dels músics, cassette de Música popular, disc de música pianística balear)
 - *Exposició sobre la Música a Balears
- Esdeveniments musicals de gran magnitud:
 - *Concerts de prestigiosos intèrprets
 - *Te Deum de Haendel (Federació de Corals)
 - *Setmana Internacional d'orgue

ANY EUROPEU DE LA MÚSICA

GEORGE F. HAENDEL

Retrat de G.F. Haendel

Pope el descriu gran, gruixat i fort. Era un gran menjador, faceta sobre la qual corren diverses anècdotes, com aquella que conta que un dia entrà en un restaurant i demanà tres cuberts. Vegent que estaven estona a servir-lo inquirí al cambrer. "Esper els seus acompanyants" li respongué aquell. "Els meus acompanyants som jo. Serveixi prestíssim".

De temperament independent i violent, esdevenia fàcilment colèric, encara que cercava la societat i li agradaven els èxits entre tot tipus de gent.

Era un home profundament religiós, però no fanàtic. Acceptava els diferents credos cristians. En els seus manuscrits solen sortir les lletres S.D.G.: Soli Deo Gloria. Així i tot no vo'gué ser músic d'església, encara que deixàs un patrimoni de música religiosa realment important.

Al mateix temps que compositor també fou empresari musical, organitzant i duent la gestió de teatres d'òpera.

Els viatges i l'estància a diversos països europeus varen fer que prenguéss contacte directe amb les corrents musicals del moment, adequant-les en la seva obra.

Va néixer a Halle (Alemanya) el 23 de febrer de 1685. El seu pare havia estat cirugià-barber al servei d'August de Saxònia. Ja tenia 63 anys. Jordi F. era el vuitè de deu germans.

El 1692 comença els estudis musicals amb l'organista Guillem Zachow alhora que inicia estudis el el "Gimnasi clàssic" per poder accedir a la carrera de dret.

Amb aquell mestre aprèn orgue, clavicordi, violí, oboe i els fonaments de l'escriptura harmònica i contrapuntística.

Del 1696 daten les primeres composicions d'aquell al·lot d'onze anys.

El 1702 entra a la Universitat de Halle. Es nomena organista de l'església calvinista "Domkirche". Coneix Telemann amb qui tindrà una gran amistat.

El 1703 passa a Hamburg on entra a l'òpera com segon violí i clavecinista. També entra com preceptor musical de la família del resident anglès Joan Wich; és el seu primer contacte amb l'Anglaterra, que tant el fascinarà.

El 1704 estrena una Passió segons sant Joan, amb lletra de Postel.

El 1705 estrena la seva primer òpera: Almira, la segueix Neron.

1706. Comença l'època italiana: Florència, Roma, Florència, Venècia, Nàpols. Coneix Domenico Scarlatti i Arcangelo Corelli. Segueix component i obté èxits com a autor i com a intèrpret.

1710. Passa de "Kapellmeister" de la cort protestant a Hannover. Al cap de poc demana permís per anar a Londres.

1711. A Londres estrena l'òpera Rinaldo amb gran èxit.

A partir d'aquí comença la definitiva "època anglesa" que culminarà amb la seva nacionalització en aquell país el 1726.

Quasi cinquanta òperes, vint-i-dos oratoris, dues passions, cent cantates, dues suites per a orquestra, una quarantena de sonates, trios..., un esplet d'odes, anthems, salms... i nombrosos concerts per a diversos instruments, especialment orgue i clavecí, formen el dilatat "corpus" de la seva obra, assolit abans de la seva mort, completament cec, el 14 d'abril de 1759, als setanta-quatre anys. El seu funeral i enterrament, enmig de tots els honors, a l'Abadia de Westminster el confirmen com a músic nacional anglès.

L'obra de Haendel és una clara imatge del barroquisme musical. Els seus concerts aporten dinamisme als cors. La fuga que de manera magistral se desenvolupa en la música instrumental, és duita a les veus humanes, amb la qual cosa guanyen en emoció i volada lírica. Si el fugat instrumental fou símbol d'aquell barroquisme, Haendel el du als cors per a que l'estil barroc s'humanitzi i perdi tot el caràcter artificiós que el caracteritza.

L'obra de Haendel s'ha de conèixer. Com a introducció a la seva audició, poden ser vàlides les següents obres que donen una visió de conjunt i estan molt a l'abast en el mercat discogràfic:

Fireworks Music (Música per als reials focs d'artifici)
Water Music (Música Aquàtica)
El Messies (oratori)
Concerti Grossi, op.6
Concerts per a orgue
Xerxes (oratori)
Juli Cèsar (òpera)

Altres efemèrides

Dia 9 del present mes s'acompleix el centenari del naixement del vienès Alban Berg, deixeble de Schönberg i alt exponent del dodecafonisme. Entre les seves obres destaquen les òperes Wozzeck i Lulu, així com els concerts de cambra i els lieder.

Dia 22 farà cent-setanta cinc anys del naixement de Frederic Chopin. En aquesta ocasió no cal parlar-ne, el tenim prou arrelat. Esperem que el fet es noti en la propera edició del Festival del seu nom que es celebra a Valldemossa.

SEBASTIÀ SERRA

"MES ENLA DEL NACIONALISME".

- De tu, de vos o de vostè?.

- De tu, per favor.

Així començàvem la que seria conversa informal amb Sebastià Serra i Busquets, un migdia de novembre a la seu del P.S.M., entre telèfons que desitjara es fonien amb les paraules: "Per favor, ara no estic per a ningú", i la secretària obria contestant ella.

- Música nacionalista, supòs?.

- Una mica de tot. Depèn del moment... és, en el fons, una qüestió d'estat d'ànim.

- Hem de reinvidicar la Música nacionalista?.

- No fa falta excessivament. Es tracta de divulgar-la convenientment. Amb una divulgació adequada, el demés vindrà quasi diríem que tot sol. Quan hi ha Cultura, hi ha Cultura nacional. Com moltes altres coses l'arrel està en l'educació. No existeix una veritable educació musical.

- No creus que, tal volta pels efectes dels mitjans de comunicació, el mot nacionalista ha perdut part del seu sentit?.

- Es evident que existeix una uniformitat de Cultures, promoguda per una sèrie de poders fàctics. Es l'estandarització de la moda en el sentit més ampli; passa amb el vestir, amb els cotxes... i evidentment també amb els gustos musicals. Com deia abans és un problema cultural. Ara sí que vull afirmar la validesa d'una reivindicació: Hom ha de reivindicar un nou estil, el propi. Això és ser alternatiu.

Parla poc a poc, com si volgués pensar-se bé les respostes abans de contestar. I és que un micròfon imposa.

- Com a historiador, es pot dir que la història de la Música és també la de l'home?.

- Si crec que van totalment lligades. Sobretot com a sentiment; l'home va més lligat amb la Música que amb la paraula. I no en parlem de la paraula escrita.

- Per què de la Universitat no en surten músics?.

- Bono, en part perquè crec que la Universitat té una estructura una mica fictícia. Vull dir que no recull les inquietuds ni, a vegades tampoc, les necessitats del poble. Sinó que es dedica a realitzar uns estudis marcats per uns plans burocratitzats que passen primer pel butlletí oficial abans de connectar amb el carrer. Així passa que aquestes disciplines, com són ara la Música, l'esport i d'altres, venen supletòriament quan hi ha gent que els mou. I sempre com a activitats paral·leles, no per la pròpia estructura burocràtica.

Es, en efecte, una mancança gravíssima, que segueix així degut a les estructures estatals que es donen en tots els estats com el nostre, en el qual constantment hi ha una lluita entre l'expontani i el B.O.E.

- Curiosament, dins el llenguatge universitari, el mot Art no inclou la Música.

- Certament. És un problema semàntic greu. Però també un problema de professionals. Aquests hem d'acceptar una certa culpabilitat. Com a ensenyant d'història (primer a batxillerat i després a la Universitat) mai se m'ha donat una preparació musical. Així, doncs, quan he hagut d'impartir classes d'història de l'Art no he pogut millorar els simples llistats de sempre. He de reconèixer la falta. Tots els ensenyants d'assignatures de la branca de socials, hauríem de tenir una preparació musical mínima. No vull entrar en si el còs de professorat de Música hauria de desaparèixer, crec que no; poden ser compatibles

les tasques. Però és imperdonable que dins la història de l'Art no es consideri la història de la Música com un fet sumament important.

Són les respostes d'un historiador /polític; llargues i madurades. No escatima paraules, ni tampoc crítiques al sistema. Serra és home que assumeix les responsabilitats que li pertoqueuen.

- Seria molt diferent la política musical en mans del P.S.M.?

- La mallorquina?.

- Sí, centrem-nos en la mallorquina.

- No esperava aquesta pregunta (mig rient). Supòs que sí, ens considerem alternatius.

-I?.

-Bé, fariem dues coses, per una banda crear una infraestructura, tan necessària per funcionar adequadament. I per altra fomentar la creativitat, desburocratitzant.

-Proteccionisme?.

- Sí, claríssim, Mallorca necessita d'un proteccionisme en el terreny musical. També en molts d'altres.

- Auditòrium?.

- Evidentment. Encara que s'hauria d'alternar amb altres manifestacions més acostades a tothom; barriades, escoles, pobles...

- Creus que el terme "Música" és prou important per aparèixer en un programa de partit?.

- Indubtablement, i no solament de partit, sinó de qualsevol institució. Tota institució hauria d'oferir llocs en els quals la gent practica o es documenta. Per exemple, Palma, no té cap biblioteca ben sortida en volums de Música, ni cap lloc de préstec de discos...solament la Casa de Cultura i amb una utilització molt pobre.

Orquestra Ciutat de Palma?.

- Li veig un sentit si fa concerts populars i a llocs diferents dels de sempre. Es a dir, l'Orquestra s'ha de moure, ha d'anar als pobles. I no només quan els horaris ho fan compatibles; fa falta de professionalització. També és un problema important el descuidar la "cantera". No aconseguirem mai un alt nivell si no preparam adequadament les generacions que pugen.

El telèfon continua sonant. També es senten converses de diferents grups que arriben al partit per fer feina. Nosaltres, seguim parlant de Música.

- Quina ha estat la teva "militància musical"?.

- Som bastant xerec, musicalment parlant. Només he cantat en una coral, i fou en època d'estudiant.

- Balles boleros?.

- No, no gaire.

- Cantes?.

- Sí, en els moments més insospitats; cotxe bicicleta...

LA INOPERANCIA DE LA SAPIENCIA.

Una vegada un capvespre tenebrós de tempesta, amb els niguls que presagiaven una aiguada als seus negres faldons, dos homes, un barquer i un savi, s'embarcaren cap a un desconegut i mig amagat port de la costa d'Aliorna. El barquer, seriós, fidel estampa del llop de mar, maniobrava silencios i preocupat, perquè no li agradava així com es posava la mar. Les ones, que a la sortida ja estaven encrespades, llavors pareixien inaccesibles muntanyes, una perillosa porta cap a la profunditat més desconeguda. El savi, que no estava preparat per als detalls més quotidians i, tal com era la seva costum, meditava sobre les raons científiques de cada un dels moments de la seva existència.

Quan ja feia un parell d'hores que havien partit i es començava a veure, molt lluny encara, el port on havien d'arribar, el savi es girà cap al barquer i li demanà:

- Escoltau-me, bon homo... Que sabeu filosofia?
- No- digué el barquer, ben decidit.
- Idò la filosofia, amic meu, és molt important.

Gràcies a ella l'homo es qüestiona la rao de les coses, i d'ella va nèixer la ciència. Si no sabeu filosofia, heu perdut un vint-i-cinc per cent de la vostra vida.

El barquer, no gaire impresionat, s'assegurà de què el timó no podia sufrir l'embat d'aquella mala mar, i encengué un cigarro, així com va poder, perquè el vent no el deixava de cap manera.

- Que en sabeu, d'astronomia?- demanà el savi, al cap d'una bona estona.

- No en sé gaire - va admetre el barquer, tan tranquil.

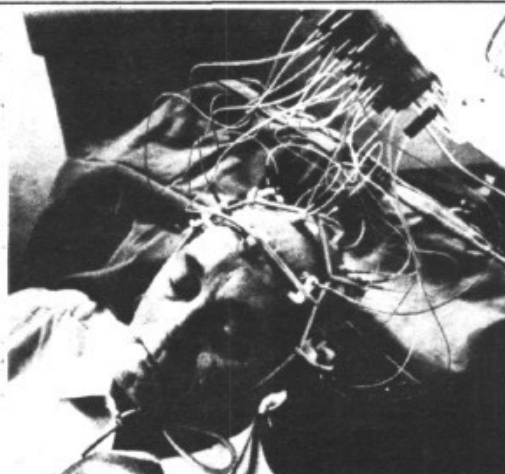
- Idò l'astronomia és essencial per vós, bon homo. Si voleu seguir bé les rutes, heu de profunditzar dins les ciències adequades. Sense l'astronomia, heu perdut un altre vint-i-cinc per cent de la vostra vida.

El barquer no digué res, perquè ell a vegades es fixava un poc en les estrelles, però allò ho havia après de son pare des que era molt petit, i quasi no l'hi donava importància.

- I matemàtiques, que en sabeu gens?
- Mata-que? - demanà estranyat el barquer.

- Ja veig que no en sabeu, bon homo-digué el savi amb una mitja rialla de compassió- Sense les matemàtiques, heu perdut un altre vint-i-cinc per cent de la vostra vida.

Amb això, la mar s'alça d'una manera inesperada, i el barquer va haver de fer una maniobra forçada.

Tant, que amb l'escorada, el savi va caure a l'aigua, pegant grans crits.

- Que sabeu nadar? - li demanà el barquer.
- Noooooo! - contestà el savi, enfonsant-se per sempre a la mar.
- Idò por no saber nadar, heu perdut el cent per cent de la vostra vida.

Així, una història simple ens pot fer pensar un poc si, a vegades, no cal d'excessiu científisme. Per a mi que l'homo no acaba de veure on aferrar-se. Antigament, la bruixeria i l'església eren els dos punts primordials per al seu desenvolupament. Ara, tot es resol, es justifiquen les majors atrocitats, amb la senzilla excusa que són científiques. La ciència és molt important, i hi ha que apreciar-la, però, fins a quin punt un amor desorbitat per ella no suposa una equivocació més? Es la ciència una amant perillosa? Després d'un holocaust nuclear, tornara l'homo a agombar-se als seus braços, o renaixeran les supersticions i les creències tribals?

I lo que encara és molt més important: perquè l'homo d'avui, que tant creu que ha avançat científicament, posa els seus describiments en mans inoperants, perilloses, sense crear un mecanisme científic per a que els mandataris del món ens donin la mateixa seguretat que les mateixes matemàtiques? Vull dir: qui pot assegurar científicament que a Reagan no li pegarà un dia un còlic de caragolada i, com qui fa n rot, mos enviarà a l'altre món, via nuclear? Convendria que la Ciència tengués por de la seva inoperància, i aprengués a nedar, com el savi de la història que he contat, que fós humil i sapigués que l'homo, abans de savi, ha d'aprendre a ésser home.

RAFEL FERRER SANCHO.

- Quan llegeixes, escoltes Música?
- Sí i treballant també. No sempre clàssica. M'agrada escoltar Areta Franklin, Llach,... També m'agrada molt un disc dels "Modi Blues" en el qual apareix la cançó "Nits blanc satí". I Vivaldi, es "Quatre estacions" m'encanta. I més...

- Ets molt variat, en quant a gust musicals.

- No vull ser radical en res, i menys en el terreny musical. M'agraden les Músiques més diverses.

- Blavet de Lluc, Escolania de Montserrat o Nins cantors de Viena?

- M'agrada la pregunta. Bé, crec que musicalment parlant em quedaria amb els vienessos. Així i tot o vull menyspreuar els altres grups que també ho

fan molt bé. Però vaja, crec que els "Nins cantors de Viena" són una cosa extraordinària.

- T'interessa la Música mallorquina?

- Ja ho crec. Conec una mica el Fet musical mallorquí.

- I què en dius de Chopin? Hem de reivindicar Chopin el Mallorquí?

- Evidentment, però no sols com a mallorquins. Els seus valsos, que són preciosos, és una de les coses que més m'agrada escoltar.

El temps ha passat depressa. Es hora de deixar-ho "Si vols, un altre dia parlem de més coses".

Pere Estelrich i Massutí.

pòrtola (1)

El gran terme de Marratxí se compon d'una partida de nuclis de població, tots ells d'importància indubtable. El de Pòrtol és sense dubtar-ho el més atractiu, per la seva situació dalt un turó, des d'on se descobreix un extens panorama.

A mi sempre m'ha atret molt, per la seva evolució dins la indústria, la agricultura i son pròsper comerç. Tot això fa que la seva gent sia en extrem afable amb els qui visiten tal poblat. Per lo que a mi respecta puc dir que he passat molts agradables moments en converses amb persones conegudes i vàries parentes de la meua família.

Per tal motiu me plau, ara, envestir aquestes notes històriques referents a l'origen de Pòrtol, unes preses de la recerca que feu el gran investigador Santamarier el Paborde de la Seu mallorquina, Rd. D. Bartomeu Jaum de l'Arboçar, i altres de la meua pròpia curolla per assolir el nostre passat.

LA PRIMERA NOTICIA

Lo primer que se troba en les notes de l'anomenat Sr. Jaume de l'Arboçar se refereix a un establiment que feu dia 19 d'abril de 1404, Felip de Termes, i diu lo següent: (1). "Don i establech a Bernat Mir la meua alqueria, situada en la parròquia de Santa Maria del Camí, en la porció del senyor Rei, que abans fou Bernat de Santa Eugènia, tinguda a 24 sous a dit Sr. Rei, que en dia reb el Procurador del Hospital General, etc". Confronta amb l'alqueria de Guillem Rosselló, per altra part amb el camí per ahon se va a Sancelles, per altra amb el raval den Bruiet, per altra amb el raval de Francesch Aymerich, per altra amb la possessió de Pere Aymerich, per altra en la possessió de Jaume de Puntiró, per altra amb la alqueria den Portelà i per altra amb la possessió de Joan Rosselló". En aquesta nota, per les confrontacions, se desprèn que se tracta de la gran finca que ara deim "Sa Cabanassa", la qual per la part del Nord comença junt al camí de Sancelles i pel Sud amb l'alqueria den Portelà. Aquest és l'únic detall que tenim, fins ara, de la terra que pertanyé al personatge anomenat En Portelà. Té molta antiguitat, ja que se remunta al començament del segle XV. A l'any 1407, tals terres se tornen vendre i figura novament com a confrontant l'alqueria den Portulà, ara canviant per una u la o de la síl·laba central.

EN PORTELA.

Evidentment el territori de l'alqueria den Portelà correspon a la situació del poblat actual de Pòrtol. Al temps que ho posseïa el personatge dit Portelà, l'alqueria estaria al mateix lloc on se troba la població actual, si bé amb poques cases. Era un llogaret on residien els treballadors del camp, com encara se fa al Marroc a les terres anomenades alqueries. Les edificacions eren les mateixes que havien bastides els àrabs mallorquins abans de la reconquesta de l'illa per Jaume I. D'elles ja no en queda res.

Però, qui fou En Portelà? Tampoc en sabem cosa alguna perquè el seu nom no subsistí com a persona, i ni tan sols el de pila o bateig el recordam. Lo concret és, no obstant, que el nom de Pòrtol ens du

la recordança d'ell. I per tant cal fer una recerca de qui pogué ser.

El diccionari català, Valencià i Balear", diu "PORTOL", poblet de 1400 habitants... a Marratxí. Etim. del llatí Pòrtula, portet. Poc comprensible aquest origen, per la llunyania de la mar". En canvi, al llibre "Corpus de Toponomia", llegim: PORTOL, etim. del llatí Portulus diminutiu de portus: puerto no de mar sino de montaña". Com se pot observar ambdues solucions son contradictòries. Si cerquem l'origen a la toponímia, ens dona una clàrícia. A Catalunya trobam PORTOLES, nom d'una serra situada a la comarca de Camprodon, província de Girona. Tal volta el personatge que vingué a Mallorca després de la reconquesta, anomenat Portales (2) es natural que aquí, a l'illa, li diguessen En Portelà. Es això una conjectura, però que ho trobam a molts de topònims catalans trasplantats a Mallorca, ja sia a poblacions o també a moltes possessions, de la nostra terra.

Per altre part el llinatge PORTOLES, és abundant a Aragó, a Catalunya i al País Valencià. De la primera procedència llegim al Diccionari Espasa-Calpe "Portolès, Benita. Heroïna espanyola, nacida en Alcañiz, Teruel. En 1808 defendió Zaragoza, contra los franceses". Altre detall ens el dona més antic: PORTOLES, Jerónimo. Jurisconsulto español. Nació en Barbagastro en 1546 i morí en Badenas". De Catalunya tenim lo següent: "PORTOLA I DE ROVIRA, Gaspar de. Nasqué a Balaguer a 1717 i morí a Lleida a 1786. Explorador i militar... Fou destinat a Mèxic i més tard enviat a la Baixa California... L'expedició es formà amb un cos de voluntaris catalans, un grup de soldats regulars, un de marins i un de franciscans mallorquins presidits per Ginebró Serra". Aquest darrer personatge és el nostre missioner mallorquí que tanta fama aconseguí amb la seva predicació i activitat civilitzadora.

ELS LLINATGES PORTOLA I PORTOLES

PORTALA. (Encarregat de guardar o de tancar i obrir les portes d'una ciutat, d'un palau, etc. Etim. derivat de portall.

PORTOLÀ. Oficial d'un port de mar. Com llinatge existeix a Arenys de Mar, Ager, Tàrraga, Espluges, Pruit i Peralada. Etim. del Italià portolano (del Dicc. Alcover).

PORTOLES. Llinatge que existeix a Gandesa, Tortosa, Castelló, Borriol, Bell-Lloc, Useres, València, Llíria, Dènia.

PORTALES. Llinatge existent a Almansora, Castelló, Borriol, València, Algemesí, Puçol, etc. Al País Valencià hi ha la variant PORTOLES.

L'ALQUERIA DEN PORTELA DURANT EL SEGLE XVII.

A principis del segle XVII, dita alqueria passà a mans del cavaller Alfons de Torrella, per compra. La seva vídua, la senyora Pràxedis Dureta se feu càrrec de la important hisenda del seu marit, que havia mort dia 16 de setembre de 1601. Dia 26 d'Agost de 1606 arrendà l'alqueria Pòrtola per sis anys a l'honorable Pere Roca, habitador del terme de la Ciutat, juntament amb les pastures de la possessió de la Cabanassa, amb los pactes següents:

"Primo som de pacte que vos dit Roca siua tingut i obligat donarme i pagar quiscún any... cent xexanta lliures moneda de Mallorca de una part, posades i portades a la mia habitació y dels meus, amb

NOTES HISTORIQUES DE MARRATXI.
LA DÈCIMA

peatge de cinc sous, pagadores en iguals pagues la una a Carnestoltes u la altra a la festa de Sant Michel del mes de Settembre, y de part altra quaranta quarteres forment, bo, nou i porgat y rebedor, el dia de Sant Pere y Sant Pheliu, portat en la mia habi tació, haguda la excutió per feta a captió de penyores.

Item es pacte... que siau obligat a mesurar tots los gorets que trobareu en dita possessió lo primer any y axí matex que hayau de dexar lo derrer any... tanta de palla matexa com heureu trobada lo primer any del dit arrendament.

Item es pacte que dita Priixedis vos dóna y dexa ...deu quarteres de forment y set de ordi, las quals me hayau de tornar...

Ego dictis Petris Roca acptans ett^a...

Testes: Vicentius Peris parator Majoricarum, et Petris Crespi. parrochie de Sancta Maria in quorum presentia ambo firmarunt". (3).

Com a nota comparativa per coneixer la importància de Pòrtola, és convenient consignar lo que importava a dita Srª Priixedis Dureta l'arrendament que a 5 de Novembre del mateix any de 1606 feu de la finca Sa Cabanassa. L'arrendador fou Joan Canyelles, el qual s'obligà a entregar a la propietària 40 quarteres de forment cada un dels tres anys que havia de durar el pacte. Això era l'annua mercè, o sia que no donaria res més en diners.

Per tant, Pòrtola pagava 160 lliures i ademés dvia entregar anualment 40 quarteres a la senyora. En canvi Sa Cabanassa solament li corresponia donar 40 quarteres de forment. Tal circumstància ens demostra que Pòrtola era molt més gran que Sa Cabanassa. Ademés la segona finca havia de donar les pastures a la primera. Tal cosa es demostrativa que Pòrtola tenia bestiar de llana en abundància. (4)

Dia 19 de Març de 1623, s'arrendà novament el raval Pòrtola de l'heretat del magnífic Alfons de Torrella. Ara no figura la senyora Praxedis Dureta, perquè ja era morta. També havia passat a millor vida la darrera representant dels Torrella, la nina Praxedis Torrella Ballester, que morí als 13 anys. L'administrador de la considerable hisenda era D. Arnau Moix, noble personatge, el qual arrendà la gran finca ara amb el nom de raval enlloc d'alqueria. Se feu la subasta i el major donador fou Guillerme Font, del lloch de Marratxí, el qual s'obligà a pagar per annua mercè 40 lliures i portar al domicili de l'administrador 30 quarteres de forment. Com se veu ara la treta de Pòrtola sofreix una reducció en comparació de les 160 lliures i de 40 quarteres de l'anterior arrendament.

ANDREU BESTARD MAS.

(1). Del llibre Cartes reials de 1404-6 del Arxiu de Mallorca.

(2) Del Diccionari Alcover.

(3) Del notari Bartomeu Figuera. Protocol dels anys 1606-1607, f. 54.

(4) Del notari Bartomeu Figuera: Quartum Prothocolum" fol 128.

Com ja se sap, l'Església, per al sosteniment del culte i dels preveres i clergues, cobrava delmes, primícies i altres drets i col·lectes. De la seva banda, l'església mallorquina contribuïa a les despeses del Rei aportant la "dècima" dels seus drets. L'any 1383, era rector de l'església de Santa Maria de Marratxí el prevere Jaume Monar; els drets (delmes etc.) de la rectoria foren valorats en 60 lliures, i, per tant, hagué de pagar 6 lliures al Rei. (ACA RP 1.841). He localitzat documents semblants, corresponents a anys successius. L'any 1456, essent rector Pere Alexandre, la rectoria de Marratxí i els seus drets apareix valorada en 40 lliures (ACA RP 1.927).

A la dècima recol·lectada l'any 1408, veim que Pere de Fonollet, pel "quart" de Marratxí fou taxat en dècima per valor de 7 lliures. "Pagaren los studians de maiorques per lo quart de Santa Maria del Camí tatxat en dècima per XII lliures, 1 lliura, 4 sous". Més, el rector de Santa Maria del Camí fou taxat per valor de 40 lliures (va haver de pagar 4 lliures), i el rector de Marratxí fou taxat en dècima per valor de 20 lliures (pagà 2 lliures). (ACA RP 1.904 f. 6, 7 i 14).

EL FOGATGE DE 1.545.

Es deia fogatge o morabetí aquell ipost que paga ven cada set anys els caps de casa o "focs" amb ingressos anuals superiors a les 10 lliures. No el paga ven, per tant, els pobres, esclaus, ni tampoc els llinatges privilegiats, els militars, eclesiàstics, etc. El morabetí equivalia a 8 sous mallorquins.

L'any 1545 fou un d'aquests anys que tocà recaptar aquest impost. Els caps de família del terme de Marratxí que el pagaren foren aquests: Joan Fornari Nofre Tauler, Sebastià Duran, Miquel Pastor, Nicolau Andreu, Jaume Pol àlies ganxo, Joan Coll, Gabriel Tauler, Anna Taulera, Jaume Mascaró, Joan Gelabert, Jaume Sacarés, Gabriel Tauler, Miquel Tauler major, Miquel Tauler menor, Joan Tauler, Miquel Tauler Serra, Joan Bestard, Jaume Salom, Joan Sala, Bertomeu Serra, Antoni Pau, Pere Gallur, Joan Nicolau en casa d'En Nebot, Miquel Sacarés, Sebastià Calafat, Bartomeu Figuera, Joan Aloy, Blai Pellicer, Antoni Oliver.

El total són 30 caps de casa, que a raó de 8 sous cada un pagaren 12 lliures. Per la seva curiositat reproduiré una nota posada al marge d'aquest document que diu: "En la qual any (1545) y lo següent fonch gran carestia de forment". (ACA RP 2.621 quèr correspondent a Ciutat, parròquies i terme hi inclou Marratxí).

DONACIÓ DE L'ALQUERIA DE PORTULA.

1242, 29 març.- Bartomeu Bou, procurador a Mallorca del bisbe de Barcelona (Berenguer de Palou), de bona memòria, fa donació a l'altar de Sant Miquel i al seu rector, de la Seu de Barcelona: una parellada a la porta Plegadissa de Ciutat, vora el mur, amb síquia per regar. Més l'honor de Catí íntegrament (Pla de Sant Jordi). Més tres alqueries situades en el terme de Marratxí (Barrachino), una tenguda per Guillem Ferre, altra anomenada Pòrtola, altra dita Raal Abiach. Més diverses cases (que s'anomenen) dins la Ciutat de Mallorca. (Arxiu Capítular de Barcelona, secció pergamins).

Ramon Rosselló.

CAP A UNA CULTURA NACIONAL POPULAR.

La campanya de Normalització Lingüística empresa pel Govern Balear va adreçada primordialment a les escoles, als mitjans de comunicació i a l'edició, amb un pressupost de 20 milions per part de la C.A.I.B. i de 12 per part del C.I.M.. Sembla, doncs, que, a l'afi, estem tots d'acord en acceptar tres coses:

- La llengua catalana és la llengua de Les Illes i la seva situació és ANORMAL.
- El paper més important de recuperació correspon a les escoles i als mitjans de comunicació.
- Sense una intervenció pública en ambdós sectors no sembla possible que es pugui portar a terme la normalització.

Estem tots d'acord en la potenciació de l'àrea comunicacional particular de Les Illes, encara que no en les línies a seguir. Aquesta tasca, com apunta F. Vallverdú (3), s'ha de entendre dins un conjunt de mesures més amples tal com són:

1.-Catalanització dels mitjans de comunicació.

Les institucions polítiques nacionals han d'intervenir amb mesures polítiques (sembla que l' dona certes competències als organismes en aquest sentit), socio-culturals i econòmiques, (sobre les quals centrarem els propers articles d'aquesta sèrie especialment en allò que pertoca als mitjans escrits)

2.-Descolonització cultural.

Convé, tant en l'organització social, com en el sistema educatiu, així com a les institucions dels m.c.m., superar la "cultura uniformista" (manipulació cultural exercida durant el franquisme i que encara és vigent) i la cultura "transnacional" (la típica cultura de masses que té el seu principal centre productor en la indústria cultural ianqui).

En aquest sentit, és necessària una política cultural inequívocament democràtica de nou encuny; revisió de sistemes educatius, de les idees pedagògiques, de les relacions entre cultura i societat, etc. a l'escola; control democràtic dels mitjans de comunicació, que han d'ésser lliures i responsables, control de la publicitat, salvaguarda de la llibertat d'expressió, ajuts a la premsa, foment del llibre d'interès cultural, etc.; i en altres aspectes de l'organització social, bonificacions fiscals a les retolacions en la nostra llengua, facilitar estudis, serveis tècnics, etc. que permetin caminar.

3.-Cap a una cultura nacional popular.

Una política cultural de signe democràtic no es pot limitar als objectius assenyalats, sinó que ha de plantegar una alternativa cultural vàlida. S'ha de fomentar una cultura insular de futur que només tindrà sentit, com a tal, si és NACIONAL (és a dir, comunitària i sorgida com a conseqüència d'un projecte polític que interessi solidariament a la immensa majoria del poble illenc) i POPULAR (es a dir, democràtica i culturalment oberta).

COM LA GINEBRA DE BARRAL.

El DIARIO de Mallorca editorialitzava al començament de la Campanya que "la normalització lingüística"

Un altre diari s'atreveix a qualificar al Govern (no record si amb paraules d'un protagonista polític de l'oposició) de "indesitjable com la ginebra de barral". Parlant de política hi ha prou atreviment, però en qüestions lingüístiques tot són sospites, suspicàcies, temors... El diaris, ni tan sols, escriuen el seu nom en la nostra llengua, ni els noms de

En altres latituds més nòrdiques, els estudis de les polítiques de comunicació poden ser interpretats i, sovint, denunciats com a plataformes de suport polític als partits en el poder i, més encara, d'armament ideològic per a la cohesió i eficàcia del sistema econòmic.

No és el cas de l'Estat Espanyol. Ni tampoc el de les Illes. Aquí els estudis de política comunicativa són, ara per ara, articles carregats de virulència i transcendència com per a generar una recerca sistemàtica dels agents polítics, econòmics i socials que protagonitzen les específiques relacions de poder en la nostra societat en aquesta època de profundes transformacions. I les relacions de poder, com demostren els estudis al·ludits, són, en definitiva, relacions de comunicació.

Aquí, els polítics i els agents informatius han arribat a unes conclusions "propies"; el "paperillo" que jugaven, durant els famosos quaranta anys, la premsa del "meneo", la TV del seu amo i les agències estatals de notícies... i el "paperasso" de la ràdio i la premsa durant la transició. No cal recordar nit sinistres, batiades com la "nit dels transistors", ni més declaracions de fe que la de Fraga a la prestigiosa revista PLAY BOY: "Quan hi ha massa partits i la TV no està en unes mans neutrals, la democràcia es falseja" (1). La norma era i és, en definitiva, la creació de consens a través dels mecanismes de persuasió massiva.

El ja famós Informe Mc-Bride reconeix el fet o resistir.

escrit. I, al seu través, ho assumí l'organisme municipal més representatiu de l'educació, la ciència i a cultura (UNESCO, XXI Conferència General, Belgrad, 1980). Aquest informe, en definitiva, denuncia els desequilibris existents entre els fluxes internacionals d'informació, que normalment han estat denunciats com a "colonialisme cultural".

Ara bé, allò que passa per alt l'informe són els "desequilibris" dins estats constituïts i, especialment, les conseqüències per a nacions sense estat /o per a les cultures i llengües minoritàries, com és el nostre cas concret.

L'any 82, el govern francès justificava el fet de doblar els pressuposts de cultura en la necessitat entre altres motius, "de lluitar contra el retrocés de la llengua i la cultura franceses en el món". Que no hauria de fer la C.A.I.B. i el seu Govern simplement per a recuperar i recrear la llengua i la cultura autòctona dins l'àmbit de les pròpies Illes?

Aquest és el repte més important; claudicar per morir o resistir per a sobreviure. Sembla que estem decidits a la darrera opció, Redreçar la marcada tendència cap a la mort, exigeix una voluntat política que ha de tenir una expressió en l'establiment de programes prioritaris o, si es vol, una planificació de la comunicació d'acord amb una estratègia política a mig, curt i llarg termini.

Ara o mai, com apunta Joan Fuster (2); claudicar o resistir.

ara o mai

lloc o el de les entitats legalment anomenades en la nostra llengua.

I ara toca destacar el paper preponderant dels mitjans de comunicació en la recuperació de la llengua, sobre tot la importància "anormal" (SUPRANORMAL) dels mitjans que es fan en català; són l'eina més vàlida per a impulsar l'aprenentatge i perfeccionament de la llengua, sense avaluar el paper de l'escola i les institucions. Pensem, sinó, en les planes que publica el C.I.M. per als escolars, els articles de l'AVUI per als universitaris...

¿Què fa més la premsa dita regional o diària que editorialitzar, admetre algunes cartes i col·laboracions literàries escrites en català, publicita i esqueles, evidentment pagades, i algunes plane que no fan més que relacionar tot el que és llengu autòctona amb "cultureta" o extravagància d'algun enlluernats?

\$ubvenció i subsistència

PORTINT DE LES TRINXERES

Al principi, fou sorprenent que el Govern convocés un concurs d'idees per a la Campanya. Una idea de lectius i entitats com l'O.C.B., que ha fet de la normalització motiu de viure. O és que l'O.C.B. s'ha esveïda davant el poder? I, ¿què ha passat amb els col·lectius de mestres que han fet una recerca prou ampla per a renovar material pedagògic, moltes vegades inèdit. Compensa aquesta duplicitat d'accions? Pot significar la institucionalització de la tasca precedent feta pels entusiastes de sempre?

Per altre part, ni la mateixa campanya preveu un aprofitament de la idea concursant elegida, ni una comprovació de resultats. Simplement espera que el

repartiment de diners tanqui boques i lligui mans, que la gent participi en una campanya que, en principi, fomenta la diglòssia, reforça el castellà "tolerant"/català "tolerat", accentua l'etnocentrisme cultural i tendeix a evitar una imatge de lluita entre institucions (CAIB/CI/Ajuntaments), amb l'excusa d'una pèrdua de rentabilitat, que el mateix polítics no tenen la vergonya d'aguantar, com demostren les recents lluites UM/AP.

Aquesta campanya pot ser, afoverixi l'abandó de les trinxeres per part dels resistents. Pot ser, aquest sia el resultat de la campanya, l'inesperat resultat i l'autèntica rentabilitat; que aquest facin que les institucions donin una continuïtat normalitzadora a les seves accions. No és una tasca fàcil, però hom està avesat als mals glops i a les supervivències sense subvencions i a conviure aportant coses

SUBVENCIONS ENCUBERTES D'UNA CAMpanya.

El tema dels mitjans de comunicació preocupa tant als que treballen a favor de la normalització, com als que no l'entenen - que n'hi ha, no és cap novetat -, als quals concentren tots els seus esforços en evitar i entrebancar l'assoliment per part de la societat del control d'aquest mateix mitjà i la difusió de la nostra llengua a través d'ells.

No cal, ara, improvisar ni una història de la llengua, ni una història social de la comunicació a l'entorn, que seria llarg, per a entendre que les conseqüències de la repressió lingüística i el desenvolupament de la diglòssia són semblants: la llengua per a marcar distàncies socials i la reducció d'una llengua a parlars dialectals segregats.

Superar la manipulació i la manca d'intercomunicació dialectal passa pels mitjans de comunicació; cal trencar costums socialment establerts i facilitar als canvis concientitzant de la conducta en qüestió i de les possibilitats que un canvi d'aquest caire sia interpretat com a mostra de divergència lingüística. És una tasca lenta, en la qual no hi calen coaccions ni diferència de les mesures preses anteriorment, contra de l'ús del català. I també, perquè l'adaptació del personal amb tasques de contingut lingüístic requereix un esforç considerable.

De la Campanya també se'n poden treure fruits en aquest sentit. Caldria avaluar-los, al final.

No obstant això, la campanya comença sent duplicativa (la reiteració no hi és de més); no té en compte el treball desenvolupat fins ara fora de les institucions, que tampoc existien.

Però, que una campanya hauria estat precis i ho hauria estat amb una coordinació institucional d'esforços i de l'atenció d'una manera especial als mitjans de comunicació, que, en definitiva, és el que es busca en forma de publicitat una bona part dels pressuposts econòmics de la campanya.

Aquesta és la tasca que els proposam embastar en propers articles, centrant el nostre interès en els mitjans escrits.

CARMINA BURANA.

- 1) PLAY BOY, 12 Octubre 1.979.
- 2) FUSTER, Joan. Ara o mai. Edc. Tres i Quatre. València, 1981. També descriu notablement la situació de la llengua catalana el número 1 de la revista SADER, primera època, editat a Barcelona, 1981, per AVENC.
- 3) VALLVERDU, Francesc. La normalització lingüística a Catalunya. Laia Barcelona 1.979.

musical

- Dium, 3, 12, Parc de la Mar. Concert Banda Municipal.
17, Sòller, Parròquia de Sant Bartomeu. Concert Coral "Es Taller".
- Dime, 5, Son Servera; Capdepera. Música a les Escoles.
- Dij, 7, 17, Auditòrium Platja de Palma. Concert de piano: Rosario Marciano.
20'15, església de Sant Nicolau. Capella Mallorquina. Concert extraordinari 300 aniversari naixement Bach: Motets, Cantata 51, fantasia i fuga en sol menor, coral, Passió de Sant Mateu (doble cor final) Dir: Bernat Julià; Orquestra de cambra; solista: Mercè Riera; Orgue: Bartomeu Veny.
- Div, 8, Santa Margalida. Música a les escoles (La Caixa).
20'30, Auditòrium. Recital de piano: I. Edelstein. Schumann, Debussy, Chopin.
- Dis, 9, 20'30, Auditòrium. Encontre de Polifonia Juvenil.
- Diu, 10, 12, Teatre Principal. Concert Banda Municipal.
18, Sòller, Ca'n Cremat. Trio barroc de la Camerata instrumental de la Universitat. Corelli, Albinoni
- Dime, 12, Conservatori. Concert dos clarinets i piano.
- Dij, 14, 17, Audit. Platja de Palma. Recital piano: I. Edelstein
20, Auditòrium. Orquestra Ciutat de Palma. J.S. Bach, Concert de Brandenburg, nº 1; F. Listz, Concert nº 2 per a piano i orquestra (Roberto Bravo, piano)
W.A. Mozart, Simfonia nº 39. Dir: a confirmar.
- Diu, 17, 12, Parc de la Mar. Prodiges harmònics (Jazz).
18, Sòller, Ca'n Cremat. Concert de guitarra: Lluís Rullan.
- Dime, 19, 22, Auditòrium. Trio Jacques Loussier.
- Dij, 21, 17, Audit. Platja de Palma. Concert violí i piano: Schaeus-Hauser.
- Div, 22, Andratx. Música a les escoles. El bosc cantant.
20, Casal Balaguer. Trio Temple (violí, cello, piano)
- Diu, 24, 12, Teatre Principal. Concert Banda Municipal.
12, Parc de la Mar. Grup Calitja.
- Dime, 26, Pollença. Música a les escoles. El bosc cantant
- Dime, 27, Conservatori. Concert d'alumnes? Homenatge a Antoni Matheu?
- 22, Auditòrium. I MUSICI.
- Dij, 28, 17, Audit. Platja de Palma. Trio Parfs.
20, Auditòrium. Orquestra Ciutat de Palma. D. Scarlatti, Cinc sonets en forma de suite; W.A. Mozart, Concert nº 3 per a violí i orquestra (Bassam Suhahibar, violí); M. Mussorgsky, Una nit a la muntanya Pelada; J. Turina, Simfonia sevillana. Dir. convidat: Lluís Izquierdo.
- MARç
- Dime, 6, 15'30, Auditòrium. Jai Jazz Band. Obres de D. Ellington, Armstrong, Charlie Chaves. Cicle internacional de concerts per a escolars. La Caixa.

Per tal de poder oferir el panorama mensual més complet possible pregam als organitzadors d'actes musicals que es posin en contacte amb aquests números abans del vint-i-cinc de cada mes:

60 20 52
21 28 49
60 22 22

Gràcies.-

P Ò R T U L A
Informatiu Cultural
de Marratxí

S'Escola Vella (Pòrtol)
Número 35, Febrer 85

Col·laboradors

Pau Ferrer
G.A. Vich i Martorell
Guillem Vich i Botta
Colau Dols
Pere Estelrich i Massutí
Tomeu Llabrés
Antoni Vaquer i Ramis
Vicenç Sastre i Arrom
C.P.C. Costa i Llobera
Carme Gafarot
Xisco Barceló
Margalida Nadal i Gomila
Bernat Reyes i Sureda
Ramon Rosselló i Vaquer
Andreu Bestard i Mas
Consell de Redacció
Antoni Canyelles i Oliver
Rafel Ferrer i Sanxo
Miquel A. Lladó i Ribas
Damià Quetgles

Miquel Bosch i Auba
Biel Massot i Muntaner
Miquel Mut i Sureda

Imprès als tallers d'Apòstol
y Civilizador (Petra)
D.L. PM 529/81

Consell Insular
de Mallorca

ESCOLA DE VELA CLUB
NÀUTIC EL ARENAL

L'ESCOLA...
A LA MAR
CURS 1984-85

Es duran a terme uns cursos per donar a conèixer el món de la vela a tots els nins de Mallorca, els quals hi podran participar a través de les seves escoles o col·legis.

PATROCINA:
CONSELL INSULAR DE MALLORCA

COL·LABORACIÓ TÈCNICA:
ESCOLA DE VELA CLUB NÀUTIC
"EL ARENAL"

La inscripció podrà fer-se a l'Escola de Vela Club Nàutic "EL ARENAL" (C/ Miramar, s/n - S'ARENAL DE LLUCMAJOR - Tel: 264019 - 268950).

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"